

לאשר פלננר, אשטו הלהנה ואחויו דב זאב. דיבור גרמני כבד

בריבת הערבה "פה לומדים עברית", עטיפות אחד התקלישפ, ודף מהוברת הלימוד

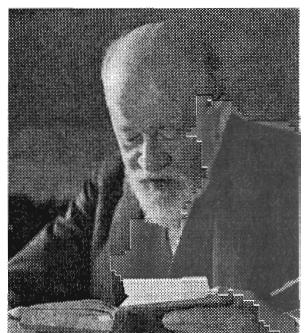
זהר שבית

**בעני הגברת עצבנית היא מאד. אכטוב לה תרופה, תלך עם התקנה
אל בית המركחת ותיקח יומם יום שלוש פעמים מלאה כף האכילה**

**איך נוצר המבטה הישראלית? איך נשמעה העברית המדוברת בתקופת היישוב? על ספר שני שתחילה במסע בעקבות
ערכות תקליטים גרמנית ללימוד עברית**

ד"ר אמייל כהן, אינטראקטיב

איטו שפֿרלינג. אַחוֹתָה בֵין עַ

אחד הבדקים המשוערים
ביותר מבחינת הצופה הישראלי
ב"משפחת סימפסון" נסעים הומר
והני ביתו לבקר בארץ והדור. מרד
ריך התירם המלווה אותנו מדבר אנגלית,
המתאפיינת בשפת הנוף והמבטא היהודי
ליים. החיקוי של המבטא היהודי
מתואר בכמה מן המאמרים בספר החשוב
זהה, שבמכוון עובדותיהם של שלמה יודה
על ושל יעל רשות, המיציאות ניתוח רាជון
של מאפייני העברית המדוברת בתקופת
היישוב.

בספר החיקוי של המבטא שער שער שנות
טניות טעונה על רשות שער שנות
החוון החיקוי של המבטא סקרו החור
קרים שה עברית היידית המדוברת אינה
אלל לשון המשבשת את המקורות, ולכנן לא
טרחו לתעדנה ולחזור אותה. מרובה הצער
אין בידינו הקלטות של דברו עבריילידי
ספונטני ושל שיח "אותנטית" מאותה השנים
האחרונות. מובן אפוא מה קפץ ירעאל
על הערכה בת שתת התקליטים במוואז
קזיה (לדוגמה: הפניה לשון כבודו), כמו
של רב. אמן לא מודבר בהקלטות של
ארਊן דבר אוותנטים, אלא בטקסטים
මבטא משותף, הומוגני במידה רבה, שהיה
שנה מן המבטא הזה איך קרה שהרו
הילידי דבר העברית לא אימץ את המ
בטא של הוריו, אלא פיתח באופן עצמאי
מבטא חדש, הומוגני במידה רבה, שהיה
מבנה הדור האילידי? מה אנחנו
יודעים על המבטא של העברית
המודרנת ועל נסיבות התפתח
חותוי לרבבה הצער, לא הרבה,
וזאת בלשון המעטה. בפוקולו
הישראלים מוכרים האנרכוטות
והמערכונים של חמישייה הקא"

מורית, לו, והgesch החיוור, שהיקו את
הGBTאים הרוסי, הגרמני, היטני, ההונ'
גרדי וכדומה, אבל כמעט שאיננו יודעים
דבר על האופן שבו דברו כאן עברית.
אין כמעט עדויות מוקלטות שתיעדו את
העברית המדוברת, וגם לא נעשו מחקרים
עליה. הספר "פה מדברים עברית" בערךת
בלשון שלמה ירעאל הוא מהAKER הראשון
המתאר את מאפייניה של העברית המ-
דוברת ביישוב היהודי בארץ ישראל ואת
קורותיה.

ראשיתו של הספר בשיטותיו של זיר-
על בחניות ספרים ישנים, שבאות מהו
גילה דרך של שישה תקליטים ללימוד
עכירות, שופקו על הספר "ערית לעור
לים" מת הרב דר אAMIL כהן, פעל צווני
שהיגר מגרמניה לארצות הברית. ירעאל
יצא להתקחות אחר עקבות הספר שעליין
צידוף סיוכות, מקום חטם במללה, הייתה
הא שאלה והא הידיעה, מלות היחס וישי-
מות המקומות, וכדר-נקה, צורת הנסמרק
צידוף סיוכות, מקום חטם במללה, היה
בשביל בית ההוצאה לאור אותו שפ-
רלינג, חברה שהתחנכה בערכות ללימוד
שפות מודרניות, בין היתר גם בשל תפ-
יה של שוחבי הארץ העשורים הראשונים
במספר האנרכוטות, וזהו שפה שיכל

בנגוע למסורת הספרדי.
ההזונה לתקליטים באתר הספר אינה
יכולת שלא להעלות חיזוק על פני המאזין,
באוצר המילים ובכללי האנרכוטה. הנה,
לודגמה, שיחה בין גורה ולימיד המבו-
את פקטורי מפנתי: "ד'שיות מתרן"
במאורה של יעל רשות ספרה של
איטה פקטורי מפנתי: "ד'שיות מתרן"
העובדת בכיתה א" (תל אביב, 1932).
השיחה מתנהלת בשפה מקונית, ככל-
השרה של שיחות, שאחת מהן מציגה את
יסודות הדקדוק העברי, כמה מהן מתראות

את נפלאות הארץ, אורחות חייה והנשיה
אליה, וכל האורחות ממחיות טוטואיות
שונות של הימים של כל עוללה לא רך
להיתקל בהן: "אצל הספר", "אצל הרופא",
"אצל הסנדר", "אני קונה לבנים", "אגב"
רת קונה מונות" וכਮובן לפי מיטב הסט-
ריוטיפים המאפיינים את העליה הזאת:
"קנית חיליפה".

חלקיים מן השיחות נשמעים כמעט
ההקלחת עכשוויות של ארਊן דבר
אותנטים, ואללא המבטא הגמני הכל-
אפשר היה לחשב שמדובר בשפה ספר-
טנית המתנהלה היום. כך לדוגמה, דברי
התירם המתפעל ממזוג האוור וואמר: "מוג
האוור היה נהדר". לעומת זאת, בשיחות
אתרות, בעיקר באלה שיש בהן ניסיון לה-
קוט את הפניה בלשון כבוד כmo "מהיכן
בא אדרוני" - כוללים המשפטים צורו
פניה שעבורו מון העולים.

מרתק לקרו על המבטא השיטתי שניהלו מאיר דיזנגוף והפקידות הבכירה של תל-אביב להשתתת העברית במרחב הציבורי של העיר כדי שתצדיק את דימוייה כ"עיר עברית"

תל המדרבי ואומר לנער הנלווה אליו:
"נפלא! תמונה מפארה! תורה רכה על הלה-
ו וויתר והא לך לשולה גורשים לראנגע",
וונגדע עוננה לו: "בחפש לך, אדרני, ביא
את'", או הרופא האומר: "בעיני הגברת
עצבנית היא מאוד. אכתוב לה תרופה, תדר
עם התקתקנה אל בית המركחת ותתקה יום
יום שלוש פעמים מלאה כף האכילה (...)
לפניהם פת שחרית, לפניהם אורתה הצהרים
ולפניהם השינה".

השיחה הזאת נשמעת וזה לאוונינו
מיד על זיקה ישירה של הדברים ללשון
זרה כלשהו, או על ארץ המוצא של דבריו.
לדעתי, כבר מוקדמת ההתאמה
לשונו הריבור העברי הלידית שסתמה
באותן שנים בקוויחיר ייחודיים, שהבי-
חינו בינה העברית הכתובה ההיסטורית,
בינה ולשון המקורות, ובינה לעברית המ-
ודרתת של תושבים הבוגרים הלא-ילידיים
בארץ ישראל. העברית המדוברת הלידית
גם הבחינה בין אוטם דברי עברית
את השפה בחו"ל, ודברי השפה הלידים,
וכך, כבר בעשור הראשון של המאה הע-
שרים העיר ח'א וווטא, מראשו המורם
בענוה: "ראשי סובב הולך וכל עצמותי תר-
עדנה".

לעומת הנדיות של ברוסיה נקייה יותר
משמעות מזו של חניכי החינוך העברי
בארץ ישראל, ואולם, בו הראושנה: "איין
אותה הטבעית, איין בה הח'וית, שתלמידי
הארץ גאנטייניס בהם בדרכו".

לטענת רשות, אחת מן התוכנות שייחדו
את דוברי העברית הלידית הינה האחי-
dot בדיבורם, לעומת השוני הרוב שניכר
בדיבורם של דוברי העברית הללו לילידיים.
הפרש בעמוד 4

את נפלאות הארץ, אורחות חייה והנשיה
אליה, וכל האורחות ממחיות טוטואיות
שונות של הימים של כל עוללה לא רך
להיתקל בהן: "אצל הספר", "אצל הרופא",
"אצל הסנדר", "אני קונה לבנים", "אגב"
רת קונה מונות" וכמובן לפי מיטב הסט-
ריוטיפים המאפיינים את העליה הזאת:
"קנית חיליפה".

חלקיים מן השיחות נשמעים כמעט
ההקלחת עכשוויות של ארਊן דבר
אותנטים, ואללא המבטא הגמני הכל-
אפשר היה לחשב שמדובר בשפה ספר-
טנית המתנהלה היום. כך לדוגמה, דברי
התירם המתפעל ממזוג האוור וואמר: "מוג
האוור היה נהדר". לעומת זאת, בשיחות
אתרות, בעיקר באלה שיש בהן ניסיון לה-
קוט את הפניה בלשון כבוד כmo "מהיכן
בא אדרוני" - כוללים המשפטים צורו
פניה שעבורו מון העולים.

תנויות המטהה של המבטא שזכר שער שנות
החוון החיקוי של המבטא סקרו החור
קרים שה עברית היידית המדוברת אינה
אלל לשון המשבשת את המקורות, ולכנן לא
טרחו לתעדנה ולחזור אותה. מרובה הצער
אין בידינו הקלטות של דברו עבריילידי
ספונטני ושל שיח "אותנטית" מאותה השנים
האחרונות. מובן אפוא מה קפץ ירעאל
על הערכה בת שתת התקליטים במוואז
קזיה (לדוגמה: הפניה לשון כבודו), כמו
של רב. אמן לא מודבר בהקלטות של
ארਊן דבר אוותנטים, אלא בטקסטים
මבטא משותף, הומוגני במידה רבה, שהיה
שנה מן המבטא הזה איך קרה שהרו
הילידי דבר העברית לא אימץ את המ
בטא של הוריו, אלא פיתח באופן עצמאי
מבטא חדש, הומוגני במידה רבה, שהיה
מבנה הדור האילידי? מה אנחנו
יודעים על המבטא של העברית
המודרנת ועל נסיבות התפתח
חותוי לרבבה הצער, לא הרבה,
וזאת בלשון המעטה. בפוקולו
הישראלים מוכרים האנרכוטות
והמערכונים של חמישייה הקא"

מורות, לו, והgesch החיוור, שהיקו את
הGBTאים הרוסי, הגרמני, היטני, ההונ'
גרדי וכדומה, אבל כמעט שאיננו יודעים
דבר על האופן שבו דברו כאן עברית.
אין כמעט עדויות מוקלטות שתיעדו את
העברית המדוברת, וגם לא נעשו מחקרים
עליה. הספר "פה מדברים עברית" בערךת
בלשון שלמה ירעאל הוא מהAKER הראשון
המתאר את מאפייניה של העברית המ-
דוברת ביישוב היהודי בארץ ישראל ואת
קורותיה.

ראשיתו של הספר בשיטותיו של זיר-
על בחניות ספרים ישנים, שבאות מהו
גילה דרך של שישה תקליטים ללימוד
עכירות, שופקו על הספר "ערית לעור
לים" מת הרב דר אAMIL כהן, פעל צווני
שהיגר מגרמניה לארצות הברית. ירעאל
יצא להתקחות אחר עקבות הספר שעליין
צידוף סיוכות, מקום חטם במללה, היה
הא שאלה והא הידיעה, מלות היחס וישי-
מות המקומות, וכדר-נקה, צורת הנסמרק
צידוף סיוכות, מקום חטם במללה, היה
בשביל בית ההוצאה לאור אותו שפ-
רלינג, חברה שהתחנכה בערכות ללימוד
שפות מודרניות, בין היתר גם בשל תפ-
יה של שוחבי הארץ העשורים הראשונים
במספר האנרכוטות, וזהו שפה שיכל

בנגוע למסורת הספרדי.
ההזונה לתקליטים באתר הספר אינה
יכולת שלא להעלות חיזוק על פני המאזין,
באוצר המילים ובכללי האנרכוטה. הנה,
לודגמה, שיחה בין גורה ולימיד המבו-
את פקטורי מפנתי: "ד'שיות מתרן"
במאורה של יעל רשות ספרה של
איטה פקטורי מפנתי: "ד'שיות מתרן"
העובדת בכיתה א" (תל אביב, 1932).
השיחה מתנהלת בשפה מקונית, ככל-
השרה של שיחות, שאחת מהן מציגה את
יסודות הדקדוק העברי, כמה מהן מתראות